

Prof. dr. Polt Péter: A költségvetés büntetőjogi védelmének egyes elméleti és gyakorlati kérdései¹

MÁRTON Balázs²

A költségvetés büntetőjogi védelmének egyes elméleti és gyakorlati kérdései című, a hazai gyakorlatot és az uniós mechanizmusokat vizsgáló könyv átfogó módon mutatja be az Európai Unió bűnügyi együttműködésének különböző szintjeit. Történeti folytonosságba illesztve jut el a hálózati típusú együttműködésektől a szupranacionális Európai Ügyészségig. Az Európai Ügyészség elméleti kereteit részletesen és kritikai élel elemzi, sőt alternatívákat is kínál az általa azonosított hiányok kiküszöbölésére. A kötetben a szerző közérthetően mutatja be az uniós pénzügyi érdekek védelmének legfontosabb sarokpontjait. A könnyebb megértést gyakorlati példák és magyar jogesetek segítik. A könyv nemcsak az uniós bűnügyi együttműködés egészével vagy ezen belül kifejezetten az uniós költségvetés büntetőjogi védelmével foglalkozó szakemberek számára, hanem a téma iránt érdeklődő nem szakavatott szemnek is hasznos olvasmány.

Az Európai Unió (unió) pénzügyi érdekeinek védelme, az uniós források elköltésének tisztasága, illetve az erre irányuló bűncselekmények napjaink hazai közéleti és politikai diskurzusainak gyakran visszatérő témái. Csakúgy, mint az Európai Ügyészség, amelyet leginkább egy képzeletbeli skála valamely szélső értékei mentén emlegetnek. Az abszolút hatékonyságot megtestesítő, ideáltipikus bűnüldöző szerv példaként vagy a föderális Európát vizionáló erők túlterjeszkedésének olyan eredményeként, amelynek létjogosultsága finoman szólva is megkérdőjelezhető. E többnyire felületes megközelítések mellett ugyanakkor a hazai tudományos gondolkodók egy részét is foglalkoztatja az unió pénzügyi érdekeinek büntetőjogi eszközökkel való védelmében központi szerepet betöltő, az unió bel- és igazságügyi területén létrehozható megerősített együttműködésen alapuló Európai Ügyészség. Annak ellenére, hogy jelenleg 22 uniós tagállam csatlakozott az Európai Ügyészséghez, a szerv létrehozatala és működése az unió büntető igazságügyi együttműködésének egészére hatással van, ennél fogva a nem csatlakozott tagállamok, köztük Magyarország is közvetlenül érintett. Az Európai Ügyészség létrehozása és működtetése mögött húzódó szándék, azaz az uniós költségvetés védelmének erősítése számottevő jogi

¹ A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-3-II-NKE-17 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

² Doktori hallgató, Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: Martin.Balazs@uni-nke.hu

és intézményi nívumot eredményezett az unió bünyügi együttműködésének történetében, valamint rendszerében.

Mindazonáltal nincs könnyű helyzetben az olvasó, legyen akár laikus érdeklődő vagy a fenti témakörökkel elméleti és/vagy gyakorlati oldalról foglalkozó szakember, ha az uniós bünyügi együttműködésen belül kifejezetten a pénzügyi érdekek védelmének szegmensével foglalkozó magyar nyelvű szakirodalmat keres. Természetesen elérhetők a(z) – szélesebb értelemben vett, tehát a bünyügi tudományokat is magában foglaló – állam- és jogtudományokban aktív kutatók által írt magas tudományos színvonalú tanulmányok, monográfiák. Azonban ezek a művek többnyire fragmentáltak jelen a hazai piacon, célirányos forráskutatás nélkül nem mindig találhatók meg, ráadásul egy-egy részterület alapos, részletes feldolgozásai, ezért esetenként az avatatlan olvasónak nehezen érthető, bonyolult jogi szakszövegnek tűnhetnek. Már csak e körülmények okán is hiánypótló jelentőségű Polt Péter könyve.³ Bár a mű címéből – *A költségvetés büntetőjogi védelmének egyes elméleti és gyakorlati kérdései* – az olvasó első ránézésre arra is következtethetne, hogy magyar gazdasági büntetőjogi szakirodalmat tart a kezében, a bevezetésből rögtön nyilvánvalóvá válik, hogy a szerző a hangsúlyt az uniós kitekintésre fektette. Hiszen a könyv első fejezetében áttekinti az unió bünyügi együttműködésének folyamatos fejlődését, kidomborítva ebből az unió pénzügyi érdekeinek védelmére irányuló részterületet.

A könyv – többek között – attól válik egyedivé, hogy az uniós pénzügyi érdekek védelmét a magyar nézőpontra keresztül is vizsgálja. A második fejezet kifejezetten a magyar szabályozásról szól, bemutatja, hogy hazánkban miként került sor az uniós költségvetés védelmére vonatkozó uniós *acquis* átültetésére, ideértve az anyagi és eljárásjogi rendelkezések implementálását.

Az irodalmi művek különlegessége abban rejlik, hogy a szerző személye átszűrődik a sorok között. Egy művet nem érdemes úgy elemezni, hogy a szerző személyes körülményeit figyelmen kívül hagyjuk, és ez a szakirodalom vonatkozásában sincs másképp. Igaz, hogy a műfaj jóval kötöttebb, mégis sok többletinformáció hozható felszínre a tartalomból, a logikai felépítésből stb. Polt Péter elméleti felkészültségét nyilvánvalóvá teszi, hogy a magyar tudományban elérhető egyik legmagasabb fokozattal rendelkezik, habilitált egyetemi tanár, továbbá az életútját végigkísérő kutatói munka eredményeként több száz tudományos publikáció szerzője, amelyek közül számos az uniós bünyügi együttműködés különböző aspektusaival foglalkozik. Emellett meghatározó gyakorlati tapasztalata van, ami a Legfőbb Ügyészségen vezetőként eltöltött több évtizedes szakmai múltjának köszönhető. Az elméleti és gyakorlati szemléletmód keveredése több helyen is megjelenik a kötetben. A harmadik fejezet például a költségvetési csalás elleni küzdelem területéről gyakorlati példákat mutat be. Ezzel egyrészt a kevésbé jártas olvasó számára is kézzelfoghatóvá teszi, hogy a taglalt bűncselekmények milyen formában (tipikusan létrejövő tényállások)

³ POLT 2019.

és mekkora mértékben (statisztikai háttér) fordulnak elő a hétköznapokban, illetve milyen következményekkel járnak (sérelem nagysága), másrészt tanulságos jogeseteken keresztül mutatja be a hazai joggyakorlatot.

Az unió bünyügyi együttműködésének történetében az 1970-es évek körüli kezdetektől napjainkig eltérő szerkezetű, különböző eszközök és mechanizmusok láttak napvilágot. Ezeknek egy része az általános, míg mások az egyes bűnözési formákra irányuló speciális fellépést segítették. Az uniós bünyügyi együttműködés fejlődésének „csak” egy – bár kétségkívül igen meghatározó – részterülete az uniós költségvetést sértő bűncselekmények elleni küzdelem. A bünyügyi együttműködés történetében megtalálhatók olyan elgondolások és entitások, amelyek átalakultak, továbbfejlődtek, vagy egyszerűen csak eltűntek, de vannak bevált és maradandó intézmények is, amelyek elég sikeresnek bizonyultak ahhoz, hogy állandósuljanak.

A kötet negyedik és ötödik fejezetében a szerző történeti folytonosságukba illesztve mutatja be az európai bünyügyi együttműködés fokozatait. A mellérendelt, hálózatos együttműködések formájától indul, ideértve különösen az összekötő magisztrátusokat és az Európai Igazságügyi Hálózatot, amelyekkel külön-külön részletesen is foglalkozik.

A hatodik fejezetben következik a második lépcső, azaz az uniós koordinációs szinttel kiegészülő együttműködési forma vizsgálata. Idetartozik az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége (*Eurojust*), annak kialakulása, felépítése, valamint feladatainak bemutatása.

Végül a hetedik fejezetben érkezünk el a harmadik, azaz a szupranacionális szintig, amely napjainkra az Európai Ügyészség létrehozatalában csúcsonyult ki. Ehelyütt a szerző alaposan körüljárja a szerv létrehozásának jogi alapját, a joghatósági és hatásköri szabályokat, csakúgy, mint az általa folytatott nyomozásokra, vádelemezési eljárásra vonatkozó szabályokat. Ezt követően kritikai szemmel értékeli az Európai Ügyészség koncepcióját, rávilágítva annak lehetséges előnyeire és hátrányaira, sőt gondolat kísérletet is végez arról, hogy a magyar jogrendhez, ezen belül a büntetőeljárás rendjéhez mindez hogyan illeszkedhetne. Végezetül alternatívákat vesz szemügyre. Ezek egyfelől megoldást jelenthettek volna az Európai Ügyészség összeurópai elfogadására (a hálózatmodell-alapú Európai Ügyészség), illetve másfelől magyar viszonylatban áthidalhatóvá tennék a magyar csatlakozás hiányát (az Európai Ügyészség fellépése pótmagánvádlóként).

A kötet attól egyedülálló, hogy átfogó módon, történeti perspektívában, több oldalról veszi szemügyre az uniós bünyügyi együttműködést, mindezt úgy, hogy mindvégig érezhető, hogy a hangsúly az uniós költségvetés védelmén van. A könyv gyakorlati példákon és a magyar vonatkozások feltárásán keresztül hozza közelebb az olvasót annak megértéséhez, hogy uniós tagállamként lehetetlen kimaradni az uniós bünyügyi együttműködésből, annak minden részterületével együtt. Az európai integráció alakulásának gyorsaságát mutatja, hogy a könyv 2019. évi kiadása óta az Európai Ügyészség már működik, így egyre több valós tapasztalat keletkezik az elgondolás gyakorlati alkalmazhatóságáról. Ezekre a szerző – magától

értetődően – még nem reflektálhatott, ugyanakkor tanulságos, hogy az elméleti koncepcióhoz fűzött észrevételei helytállóknak bizonyulnak.

A feldolgozott terület speciális volta, mondhatni ismeretlensége, a mű informatív tartalma és közérthető stílusa, továbbá a kitekintésben tett megállapítások időtállósága miatt fontos volna, hogy az uniós költségvetést érintő bűncselekményekkel szakmai oldalról találkozó személyek mellett azok a téma iránt érdeklődő polgárok is olvassák, akik hétköznapi tájékozottságuk javítása érdekében szeretnének szélesebb rálátást kapni az Európai Ügyészségre és az uniós bünyügyi együttműködés egészére.

IRODALOMJEGYZÉK

POLT Péter (2019): *A költségvetés büntetőjogi védelmének egyes elméleti és gyakorlati kérdései*. Budapest: Dialóg Campus.